

Laudáció Sári B. László Erdődy Edit-díjához

Az irodalom- és kultúratudománynak vannak túlhasznált fogalmai, melyeket újra elővenni bátorságra vall. Így van ez a posztmodern fogalmával is, mely voltaképpen Sári B. László 2021-ben megjelent kötetének hívószava, noha a vizsgálat középpontjában éppen az e hívószó által jelzett paradigmát követő irodalmi események sora áll. De az is bátor tudósi magatartást jelez, ha kutatási területének – legalábbis Magyarországon – domináns megközelítési stratégiáit elutasítva az értelmező az észak-amerikai kortárs irodalom legújabb alkotásait elsősorban nem narratopoétikai teljesítményük felől, tehát nem dekontextualizáló interpretációs keretben vizsgálja, hanem a műveket Amerika legújabb kori politikai, gazdaság- és médiatörténeti fejleményeinek szerves részeként tekinti. Kimondhatjuk tehát, a most díjazott kötet kétségkívül bátor vállalkozás eredménye.

A *Mi jön a posztmodernre? Változatok a posztmodern utáni amerikai fikciós prózára* az alcímben jelzett probléma nagyívű összegzése, melynek számos tanulmány és kritika, valamint a szerző szerkesztésében megjelent *Próza a posztmodern (próza) után* című 2018-as tematikus *Helikon*-szám az előzménye.

Sári B. László úgy közelít a posztmodern utáni amerikai fikciós prózához, hogy a posztmodernhez köthető nagy hatású szerzők, Pynchon, DeLillo és Roth kései műveit is elemzi és értelmezi. A posztmodern törekvésekkel – azaz elsősorban az egységes történetképzésre irányuló gyanakvással és bizalmatlansággal – szemben, de azokkal számot vetve ezekből a művekből Sári B. megfigyelése szerint már a nagy, közösségi narratívákhoz való visszatérés igénye olvasható ki, míg az utóbbi évtizedek legismertebb amerikai szerzői, Franzen, Wallace vagy Foer kifejezetten igyekeznek túllépni a metanarratív és önreflexív prózapoétikán. A szerző olyan fontos belátásokat fogalmaz meg, mint hogy a posztmodern irodalom kimerüléséhez a társadalmi, gazdasági és politikai események, leginkább a 2001. szeptember 11-i terrortámadás, a 2008–2009-es gazdasági válság vagy akár a Trump-éra hatása köthető, hiszen a szövegek kevésbé voltak képesek reflektálni a különféle identitáspolitikai kérdésekre, melyekre éppen az *új realizmusnak* vagy *új érzékenységnek* nevezett, a társadalmi változásokra fókuszáló irányzat igyekezett válaszlehetőségeket kínálni.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, milyen fontos és egyre inkább aktuálissá váló problémákat érint a kötet, miközben sorra veszi azokat az okokat, amelyek a fehér, középosztálybeli, heteroszexuális, az amerikai egyetemi közegben mozgó férfiak által megteremtett poétikák kifulladásához, mindazonáltal az etnikai-kisebbségi, a testi identitás vagy akár a személyesen már rekonstruálhatatlan történelmi traumák előtérbe kerüléséhez vezettek. Sári B. irodalomtörténeti fejtegetései olyan folyamatokba nyújtanak betekintést, amelyek befolyással vannak a mindennapjainkra – tévednénk tehát, ha azt tételeznénk, hogy az Egyesült Államokban lezajlott változások és események, legyenek azok társadalmi, politikai vagy gazdasági-ökonómiai jellegűek, nem vagy kevésbé hatnak az életünkre.

A kötet átlátható struktúrája annak a remek szerzői döntésnek az eredménye, mely figyelembe veszi a posztmodern utáni amerikai fikciós próza széttartó voltát. A kérdéskör vizsgálata épp ezért nem tematikai csomópontok mentén halad, hanem az életműközpontú felosztás jut érvényre, mely azért is jó választás, mert a kötet egyéni, a posztmodern válságára és kiüresedésére adott, egymástól valóban merőben különböző írói reakciókat kíván feltérképezni és bemutatni. Elvezetes nyelven megírt alapos esettanulmányaiban a szerző ismeri és ismerteti a vizsgált szövegek kritikai fogadtatását, miközben nem ritkán finoman polemizál is velük. Sári B. figyelmét az sem kerüli el, hogy az amerikai tömegkultúrának a prózára tett hatására reflektáljon. Teszi ezt biztos elméleti tudás birtokában, kitérve a vizsgált szövegeknek

a tömegmédiával (elsősorban a televízióval és az online kommunikációval) kapcsolatos reflexióira, a mediatizált térben zajló események technicista meghatározottságára, a gyakori mediális kölcsönhatások jelenlétére vagy éppen a médiának a posztmodern iróniára gyakorolt hatására. Nem mellékes továbbá a szerzőnek a kötet témájához is illeszkedő szép- és szakirodalom-fordítói tevékenysége sem; a finom nyelvi műveletek magabiztos elsajátításának és közvetítésének hozadéka, hogy a vizsgált szövegeknek rétegzett olvasatát tudja adni, hiszen azok mikro- és makrostruktúráját, nyelvi, szociokulturális értékeit és kulturális referenciahálózatait egyaránt jól ismeri.

Az immár nyolcadik alkalommal odaítélt Erdődy Edit-díjat olyan tudományos teljesítmények érdemlik ki, melyek a bevett evidenciákra való elfogulatlan rákérdezés eszközével a társadalmi megértés, a szolidaritás és humánus értékeit segítik érvényesülni. Nem is lehet kérdés, hogy Sári B. László kötete maximálisan megfelel ezeknek a kritériumoknak. Szívből gratulálok a díjhoz!

Budapest, 2021. február 22.

Major Ágnes